

Utdanningsdirektoratet

Lokalt arbeid med læreplaner og vurdering

Mål for økta

- Tydeliggjøre sammenhengen mellom lokalt arbeid med læreplaner og vurdering
 - Hvordan kan du som skoleeier og skoleleder utnytte det lokale handlingsrommet og oppfylle krav og mål i regelverket?
- Vi skal derfor komme inn på
 - standpunktvurdering
 - læreplanforståelse
 - planlegging for læring
 - sammenhengen mellom underveis- sluttvurdering

Hva innebærer lokalt handlingsrom og ansvar?

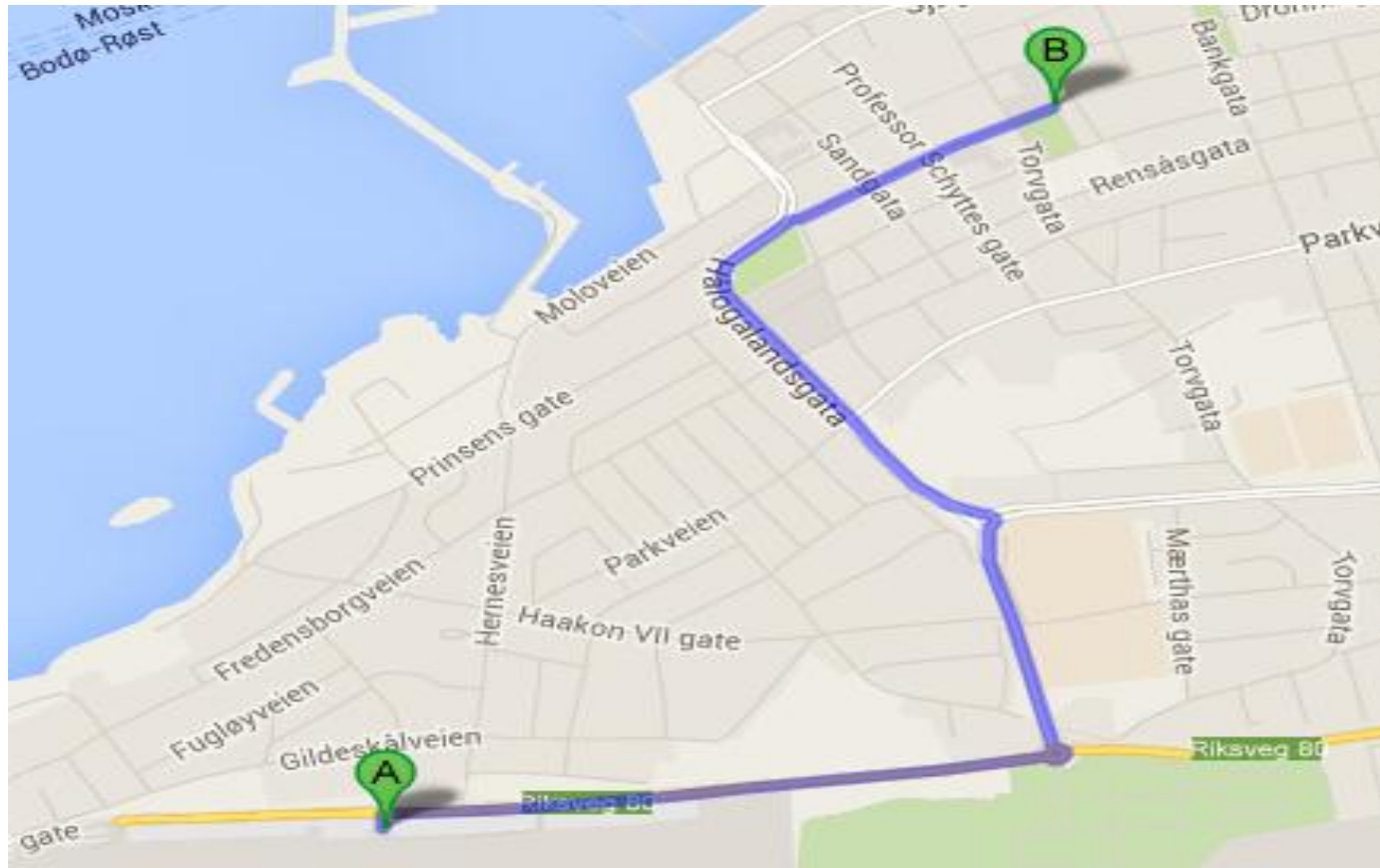
- Elevene skal utvikle kompetanse i tråd med LK06
- Progresjon i opplæringen tilpasses lokalt
- Vurderingsarbeidet gjennomføres lokalt
- Innhold og metode velges lokalt

Å planlegge opplæringen kan være som å planlegge en reise

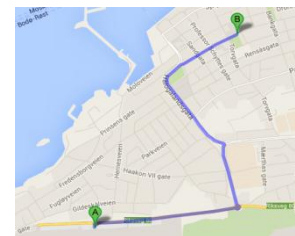
En mulig tilnærming

1. **Kompetanse - Finne «punktet på kartet»**
2. Progresjon - Velge reiserute
3. Underveisvurdering – Legge inn peilepunkter
4. Innhold, metoder - Bestemme fremkomstmiddel

Finne punktet på kartet – The end in mind

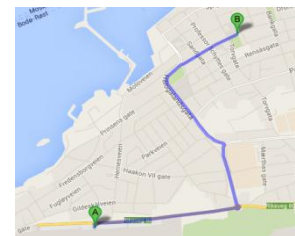

Hvor skal elevene våre – det store bildet

- Læreplanverket angir de nasjonale målene for hva elevene skal kunne etter endt opplæring på:
 - 2., 4. og 7. trinn
 - 10. trinn
 - Vg1, Vg2 og Vg3 (inkludert fag- og svenneprøven)
- De samlede kompetansemålene er grunnlag for vurdering i fag (jf. læreplanen i faget)
- De samlede kompetansemålene er grunnlag for standpunktvurdering, men har også stor betydning for forståelse av kompetanse etter de ulike hovedtrinnene i opplæringen
- Poenget er å ha det store bildet med seg i det daglige arbeidet, og passe på å holde stø kurs mot det langsiktige målet

Punktet på kartet - Tid for å lære og tid for standpunkt

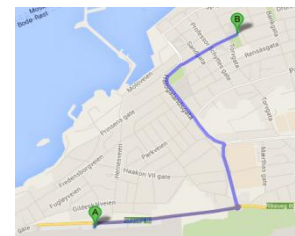
Læreplaner

10. trinn - Standpunkt

Vg1, Vg2 og Vg3 -
Standpunkt/
Fag- og svenneprøve

Hvem har ansvar for hva?

- **Skoleeier** har ansvaret for at elevens, lærlingens eller lære kandidatens rett til vurdering blir oppfylt

Forskrift til opplæringsloven § 3-1, jf. opplæringslova § 13-10

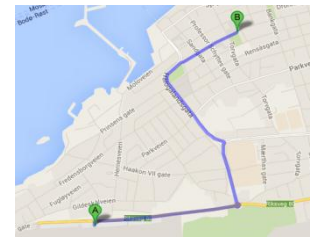
- **Rektor** har ansvar for at faglærer setter standpunktkarakter. Hvis det er tvil om reglene for fastsetting er fulgt, kan rektor kreve ny faglig vurdering før endelig fastsetting.

Forskrift til opplæringsloven § 3-18

- **Lærer** har ansvar for å gjennomføre underveis- og sluttvurderingen

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-11, 3-13, 3-18

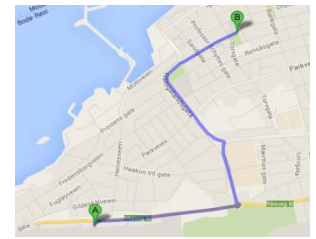
Standpunkt vurdering

- Grunnlaget for vurderingen i et fag er de samlede kompetansemålene i læreplanen i faget
- Standpunktkarakter skal gi informasjon om elevens kompetanse ved avslutningen av opplæringen i faget
- Vurderingsgrunnlaget skal være bredt og vise den samlede kompetansen til eleven
- Eleven skal være kjent med hva som vektlegges i fastsettingen av standpunktkarakteren
- Standpunktkarakteren fastsettes ved at læreren bruker sitt faglig profesjonelle skjønn og gjør en vurdering av elevens kompetanse
- Reisen mot standpunkt vurdering starter lenge før den faktisk gjennomføres – allerede på barnetrinnet?

Kravet i fastsetting av standpunktkarakter § § 3-18, jf 3-17 og 3-3

Hva betyr...

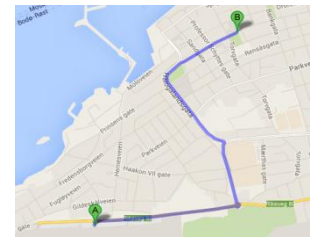
.... de *samlede* kompetansemålene?

- Det er ikke anledning til å vurdere kompetansen bare på grunnlag av et utvalg av kompetansemålene.

.... ved *avslutningen* av opplæringen?

- Eleven skal ha mulighet til å forbedre kompetansen sin helt til standpunkt er satt

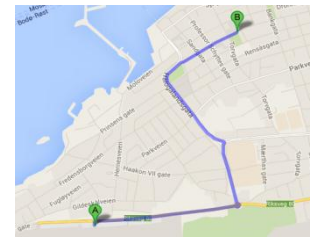
Hva betyr

..... et *bredt* vurderingsgrunnlag?

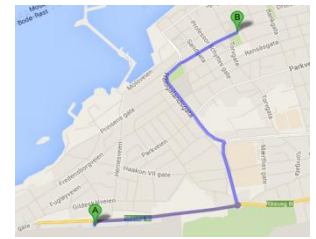
- Normalt er en enkelt prøve for spinkelt grunnlag å fastsette elevens samlede kompetanse i faget (eks. standpunktkarakter).
- Det er flere forskjellige måter å vurdere elevene på – ikke bare prøver med karakterer. (for eksempel den daglige læringsdialogen, observasjon, elevprodukt, læringslogg, mappe, prøver uten karakter, halvårlig samtale)
- Varierte måter å vise kompetanse på (muntlig, skriftlig, praktisk)

Hva betyr

..... et *bredt* vurderingsgrunnlag?

- Kunnskapen som læreren har fått gjennom underveisvurderingen om elevens utvikling i fag gir læreren grunnlag for å fastsette standpunktkarakter
- Det betyr at elever skal være tilstede i opplæringen slik at læreren kan følge med på elevens faglige progresjon

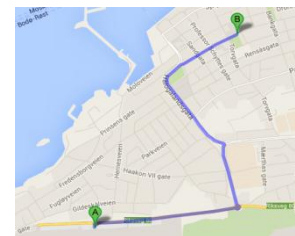

- Man kan ikke vurdere alle kompetansemålene i detalj rett før standpunkt...

Hvordan skal man tenke da?

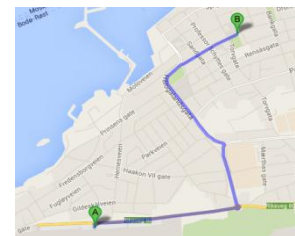

Hva er de samlede kompetansemålene i læreplanen?

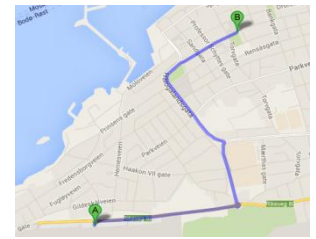
- I standpunktvurdering er det nødvendig å tenke mer overordnet om kompetanse i fag enn vurdering av ett + ett + ett kompetansemål ved avslutningen av opplæringen
- Hva innebærer *de samlede kompetansemålene* og hva er *samlet kompetanse i fag*?

De samlede kompetansemålene

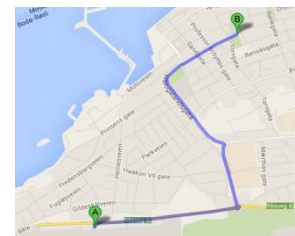
- Forståelse for læreplan og kompetanse i fag kan være et grunnlag for skoleledere og skoleeiere for å
 - vurdere om skolen(e)s standpunktverdinger er i tråd med regelverk, inkludert læreplan.
 - å kunne iverksette og lede prosesser for eksempel blant lærere på egen skole eller blant skoleledere i (fylkes)kommunen knyttet til økt kvalitet i standpunktverdinger og i vurdering av kompetanse på barnetrinnet.

Kompetansemål i sammenheng

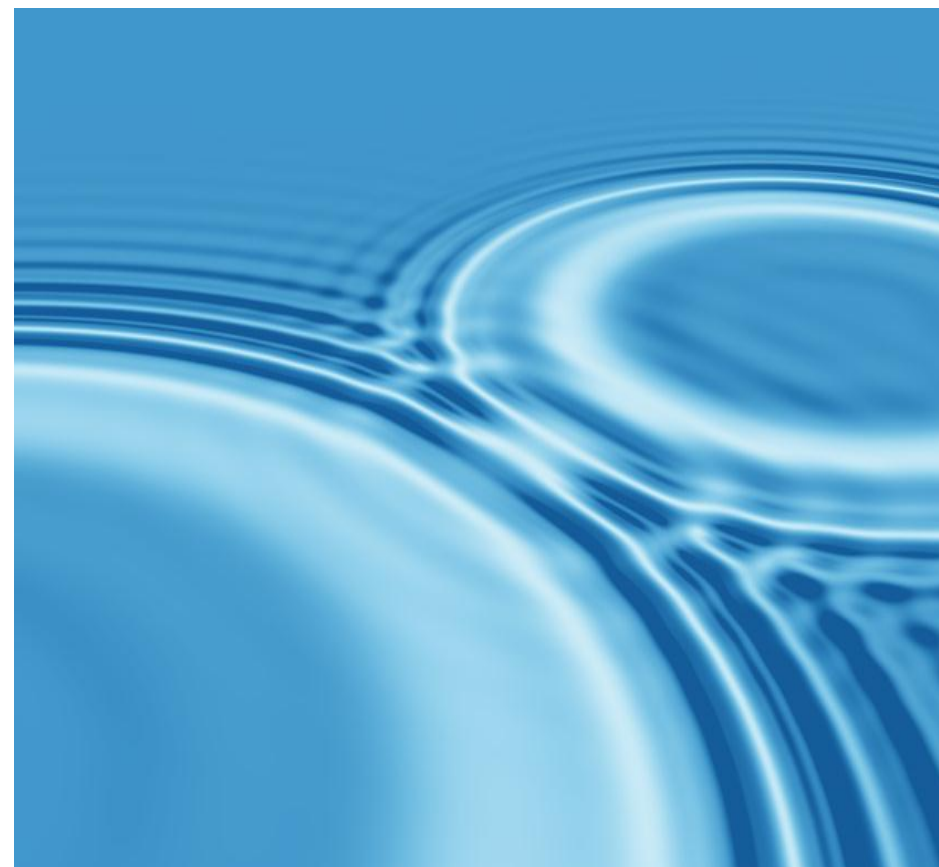

- Hovedområdene og kompetansemålene utgjør til sammen bredden i faget
- Kompetansemålene i læreplanene er formulert innenfor hovedområder som utfyller hverandre og må sees i sammenheng som deler av samlet kompetanse i fag
- Derfor er det viktig å se på kompetansemålene i faget på tvers av hovedområder når opplæringen planlegges og når elevenes kompetanse skal vurderes

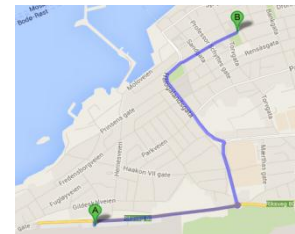
Vurdering av kompetansemål i sammenheng

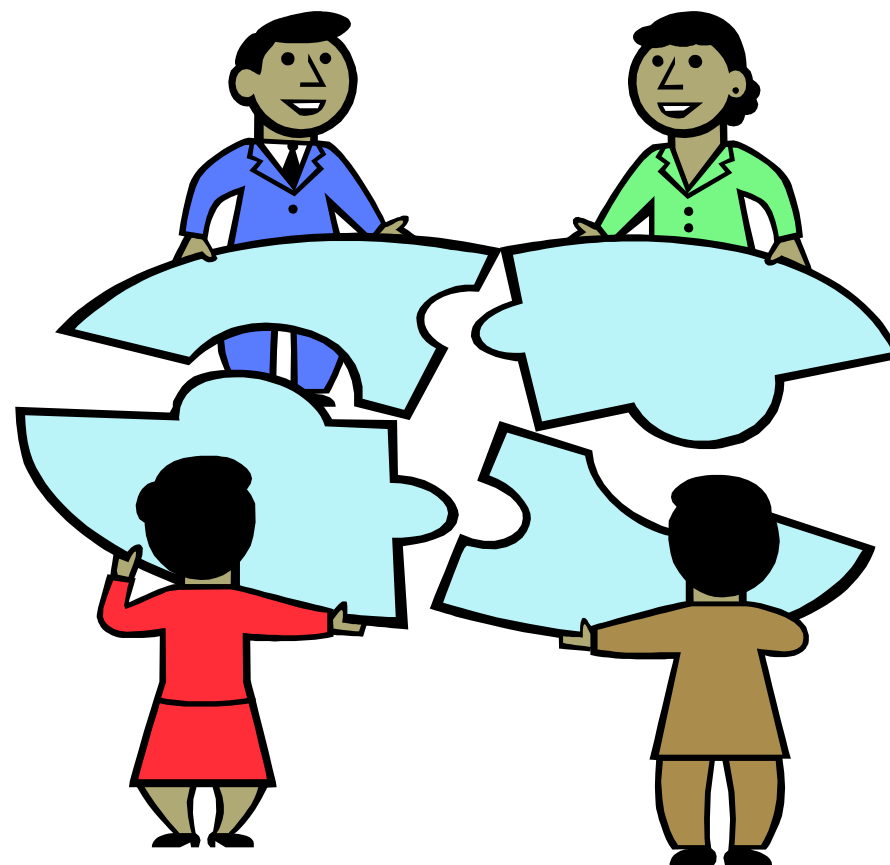
- Eleven kan ha økt kompetansen sin i noen kompetansemål ved å jobbe med andre deler av faget.
- Det blir derfor viktig for læreren å "løfte blikket" og vurdere elevens kompetanse i faget på tvers av de enkelte kompetansemålene og hovedområdene.

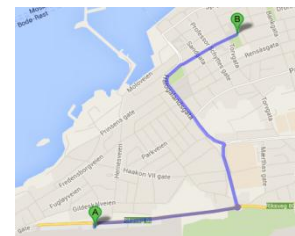
Kompetansemålene er gjenstand for standpunktvurdering – hva med resten?

- Tekstene om formål, hovedområder og de grunnleggende ferdighetene gir bakgrunn til å forstå *kompetansemålene* og hva *samlet kompetanse i faget* er
- Generell del og Prinsipper for opplæringen bidrar til å sette kompetansen i fag inn i en større sammenheng

Hva vet vi - hva inngår i lokale læreplaner?

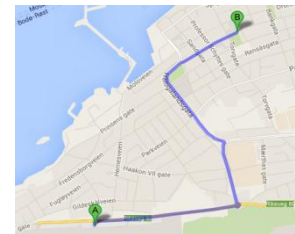

- Under halvparten av skoleledere/ skoleeiere oppgir at generell del og prinsippene for opplæringen inngår i lokale læreplaner
 - «Ingen» endring fra 2012 til 2014
- Kompetansemål oppgis å være viktigste element i lokale læreplaner
 - Vurdering oppgis også som viktig
 - «Ingen» endring fra 2012 til 2014
- Grunnleggende ferdigheter oppleves som viktige elementer i grunnskolen, men gjenspeiles ikke nødvendigvis i praksis
 - Mindre oppmerksomhet i videregående opplæring
 - Liten endring fra 2012 til 2014

Kilde: Evaluering av Kunnskapsløftet: Nordlandsforskning (2012): Sammenhengen mellom undervisning og læring. En studie av læreres praksis og deres tenkning under Kunnskapsløftet. NIFU og ILS (2012): Kunnskapsløftet som styringsform. Et løft eller løfte? Forvaltningsnivåenes og institusjonenes rolle i implementeringen av reformen. Sluttrapport.

Spørsmål til Skole-Norge 2012 og 2014

Grunnleggende ferdigheter - en del av kompetansen i fag

Er grunnleggende ferdigheter også en del av standpunktvurderingen?

- Kompetansemålene er det som skal vurderes
- Så, ja, i den grad og på den måte de grunnleggende ferdighetene kommer til uttrykk i kompetansemålene

Eksempel på grunnleggende ferdigheter i kompetansemålene

Læreplan i samfunnsfag:

Etter 7. årstrinn skal eleven kunne

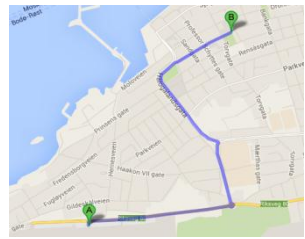
- *gjennomføre og presentere undersøkingar som krev teljing og rekning, ved å bruke informasjon frå tabellar og diagram*

Læreplan i naturfag:

Etter vg1 skal eleven kunne

- *drøfte dagsaktuelle naturfaglige problemstillinger basert på praktiske undersøkelser eller systematisert informasjon fra ulike kilder*

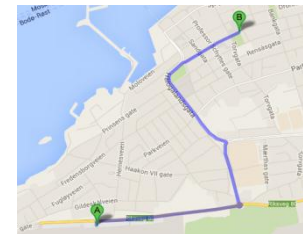
Kompetanse i fag består av både kunnskaper og ferdigheter

- Kompetansemålene i læreplanen, og dermed kompetanse i fag, består av kunnskaper og ferdigheter som skal kombineres og anvendes

Eksempel fra læreplan i samfunnsfag - formålsbeskrivelsen

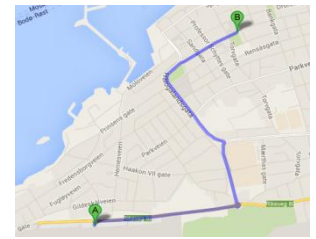
analysere og drøfte historiske og aktuelle samfunnsspørsmål, og til å identifisere og diskutere ulike maktrelasjonar

Hvordan kan lærere innad på egen skole, men også på tvers av skoler utvikle en felles forståelse for kompetanse i fag?

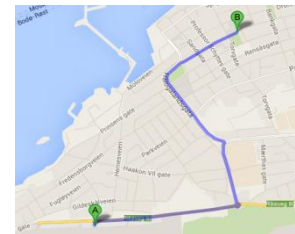

Utvikling av vurderingsskjønn og tolkningsfellesskap – en vei mot rettferdig og relevant vurdering ?

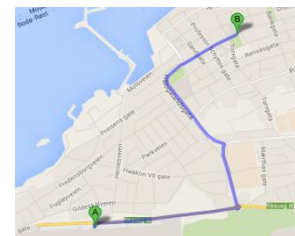
- Det er viktig å utvikle felles forståelse for læreplan og vurdering av kompetanse gjennom dialog og diskusjon
- Innebærer at lærere og skoleledere samarbeider om å skape en felles forståelse for
 - begreper og prinsipper, sentralt innhold i forskrift til opplæringsloven
 - læreplanverket (hva er kompetanse i faget?)
 - hva som kjennetegner kvalitet på ulike nivå (kjennetegn på måloppnåelse)
- Mer om tolkningsfellesskap her:
<http://www.udir.no/Vurdering-for-laring/rettferdig-vurdering/>

Å bruke eksempler, besvarelsen og kjennetegn i arbeidet med å utvikle tolkningsfellesskap

- Bruk konkrete besvarelsen, eller arbeider som utgangspunkt for å diskutere hva som er bra og hvorfor, og hva som kunne vært bedre, evt hvordan
 - I lærerkollegiet
 - Mellom elev og lærer
- <http://www.udir.no/Vurdering/>
 - Eksempler på eksamensbesvarelsen med begrunnelse for karakteren (noen fag)
 - Eksamensveiledninger gir retning for vurderingen av eksamensbesvarelsen til sentralt gitt eksamen
 - Veiledende kjennetegn på måloppnåelse etter 10. trinn – til støtte for standpunkt og til bruk i underveisvurderingen

Hva vet vi om tolkningsfellesskap – en vei mot rettferdig og relevant vurdering ?

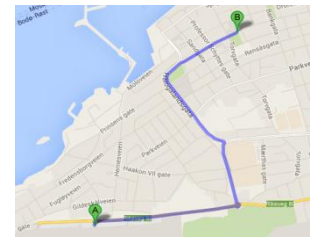
NIFU(2014): Karakterer i offentlige og private videregående skoler

- Tolkningsfellesskap styrker lærernes anvendelse av profesjonelle vurderingskriterier
- Sensorerfaring hjelper lærere med å utvikle vurderingsskjønn og justere egen praksis. Det er også en viktig kilde til kunnskap og erfaringer for hele faggrupper i et kollegium og oppleves som viktig kompetanseheving av lærerne

NTNU (2013): Vurdering i skolen. Operasjonaliseringer og praksis

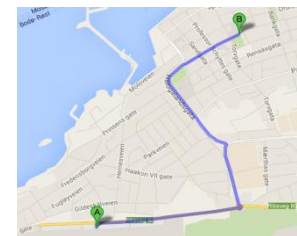
- Skoleledelsen er sentral i etableringen av tolkningsfellesskap

Kort oppsummering

- Standpunktkarakteren skal være uttrykk for elevens sluttkompetanse i forhold til de samlede kompetansemålene i læreplanen i faget
 - Tanken om samlet kompetanse gjelder også på barnetrinnet
 - Det handler om å vite hvor elevene skal - ikke bare på «sitt» årstrinn/hovedtrinn, men også etter endt opplæring
-
- Læreplanforståelse og tolkningsfelleskap er viktig for en rettferdig og relevant vurdering – og for planleggingen av opplæringen

Pauserefleksjon: Hvordan gjør dere det hos dere?

- Hvilke spørsmål kan **skoleeier** stille skolelederne for å bidra til at standpunktvurdering er i tråd med regelverket?
 - Og hvilke spørsmål er relevante å stille skoleledere på barnetrinnet?
- Hvordan kan **skoleeier** tilrettelegge for tolkningsfellesskap på tvers av skoler?
- Hvilke prosesser kan **skoleleder** igangsette på skolen for å bidra til
 - tolkningsfellesskap om læreplan og vurdering?
 - standpunktvurdering i tråd med regelverket?

Å planlegge for læring

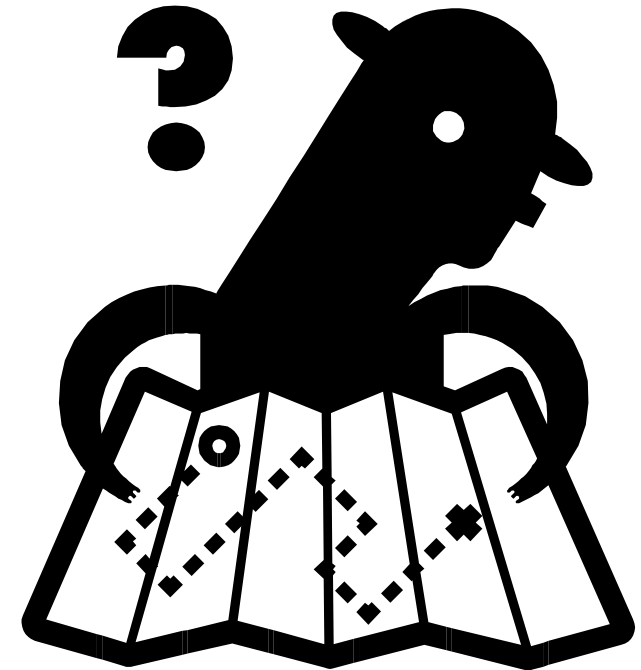
Å planlegge opplæringen kan være som å planlegge en reise

En mulig tilnærming

1. Kompetanse - Finne «punktet på kartet»
- 2. Progresjon - Velge reiserute**
3. Underveisvurdering – Legge inn peilepunkter
4. Innhold, metoder - Bestemme fremkomstmiddel

Progresjon = planlegge reiserute

- Når man planlegger en reise, vil man velge en hensiktsmessig reiserute med ulike «etapper» og «stoppunkter» som sikrer at man kommer fram til bestemmelsesstedet til ønsket tid.
- På samme måte handler lokalt arbeid med læreplaner om å planlegge elevenes opplæring slik at de oppnår kompetansen i læreplanen gjennom en hensiktsmessig progresjon og stoppunkter underveis for å se om elevene er på rett vei.

Hvem har ansvar for hva?

- **Skoleeier** har ansvaret for at kravene i opplæringsloven og forskriftene til lova blir oppfylte

opplæringsloven §§ 13-10 og 2-12

- *Skolen skal jamnleg vurdere i kva grad organiseringa, tilrettelegginga og gjennomføringa av opplæringa medverkar til å nå dei måla som er fastsette i Læreplanverket for Kunnskapsløftet.*

opplæringsloven § 2-1, forskrift til opplæringsloven § 3-13

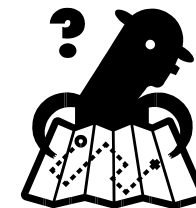
Felles nasjonale tilsyn

Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæring:

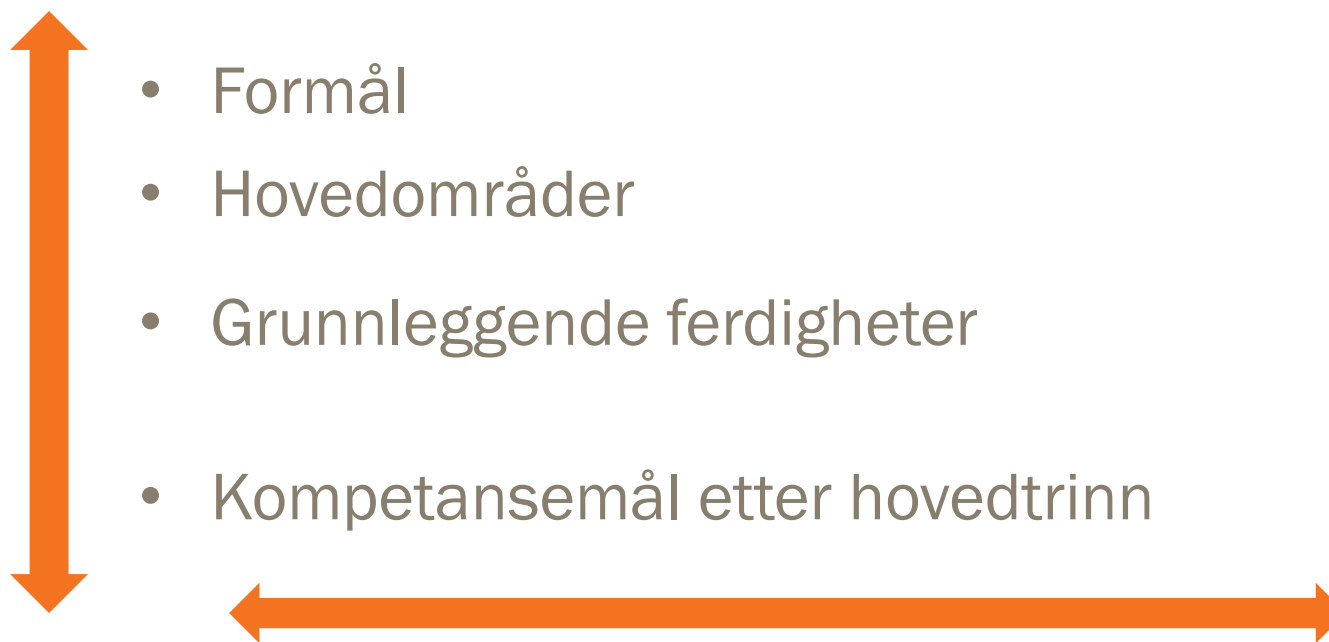
Sikrer rektor at opplæringen samlet dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet / i faget og de individuelle opplæringsmålene i IOP?

Skjema for skoleledelsen til felles nasjonalt tilsyn 2014-2017

Læreplanforståelse og kompetanse i fag som grunnlag for planlegging av opplæring og vurdering.

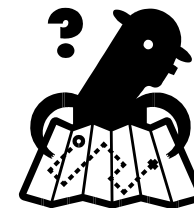
- Læreplanen kan leses på langs og på tvers
 - Sammen danner det grunnlag for å forstå kompetansemålene på et konkrete årstrinn

Progresjon i læreplanene

- Kompetansemålene i en læreplan uttrykker en faglig progresjon gjennom opplæringsløpet
 - Progresjon finnes både på tvers av hovedtrinn og innad på trinn
- Progresjon i kompetansemålene i læreplanen uttrykkes på ulike måter, for eksempel:
 1. **Verbet** i kompetansemålene - i noen sammenhenger kan enkelte verb oppfattes som mer krevende enn andre verb
 2. **Konteksten** verbene står i – i noen ganger fra «det nære» til «det fjerne»
 3. **Kvaliteten** på det eleven skal kunne – kvalitetsbeskrivelser, gjerne ved hjelp av adjektiver

Eksempel på progresjon på tvers av hovedtrinn

Læreplan i engelsk

Etter 4. årstrinn skal eleven kunne

- *delta* i dagligdagse samtaler knyttet til *nære omgivelser og egne opplevelser*

Etter 7 årstrinn skal eleven kunne

- *innlede, holde i gang og avslutte* samtaler knyttet til *kjente situasjoner*

Etter Vg1/Vg2 skal eleven kunne

- *innlede, holde i gang og avslutte* samtaler og diskusjoner om *allmenne emner og faglige emner knyttet til eget utdanningsprogram*

Å sikre progresjon er også en del av det lokale arbeidet med læreplaner

- Alle kompetansemålene må være dekket i opplæringen totalt sett
 - Kompetansemål for grunnskolen er fastsatt etter ulike hovedtrinn
- Kompetansemålene må «fordeles» over trinn og innenfor trinn for å sikre progresjon i opplæringen lokalt.
- Hvilke kompetansemål bør komme når?
- Hvilke kompetansemål bør elevene jobbe med flere ganger?
- Hvilke kompetansemål bør elevene arbeide med samtidig?
 - Gjerne på tvers av hovedområder og på tvers av fag

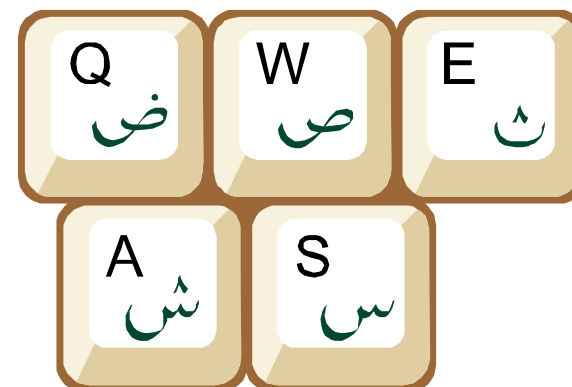

Eksempel på progresjon innad på hovedtrinn i læreplanen

Læreplan i Fremmedspråk – kompetansemål etter 10. årstrinn

- Det er en forutsetning at eleven skal kunne
 - *bruke språkets alfabet og tegn*
- For at eleven skal kunne
 - *skrive tekster som forteller, beskriver eller informerer*

Er dette et godt eksempel fra en lokal læreplan? - progresjon i arbeid med ett kompetansemål over flere årstrinn

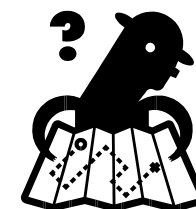
Kompetansemål fra LK06 engelsk etter 7. trinn:	Eksempler på læringsmål eller kriterier for hva som kreves for å nå kompetansemålet		
<p>Hovedområde: Språklæring</p> <p>Kompetansemål: Eleven skal kunne</p> <ul style="list-style-type: none"> identifisere og bruke ulike situasjoner og læringsstrategier for å utvide egne ferdigheter i engelsk 	<p>Læringsmål 5.trinn: Jeg kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spørre om hvor mye noe koster - snakke om klokka, måneder og årstider - navn på kroppsdeler og beskrive hva jeg har på meg - uttrykke hva jeg liker/ikke liker/hva jeg kan/ikke kan <p>Læringsstrategier: Jeg kan lage og bruke et tankekart</p>	<p>Læringsmål 6. trinn: Jeg kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> -si min mening om et tema jeg er opptatt av - svare på spørsmål med hel setning - gi respons på andres tekster - lese og forstå faktatekster <p>Læringsstrategier: Jeg kan finne viktige fagord og begreper i en tekst for å forstå den</p>	<p>Læringsmål 7. trinn: Jeg kan:</p> <ul style="list-style-type: none"> -si min mening om et tema -forstå enkle bruksanvisninger og instruksjoner -lese tabeller, oppskrifter, brosjyrer og annonser <p>Læringsstrategier: Jeg kan</p> <ul style="list-style-type: none"> -bruke førkunnskap til å orientere meg i en tekst - lese en tekst og bruke notatteknikk

Styrer læreplanen eller læreboka?

- Er det læreboka som styrer progresjonen i opplæringen eller er det den aktuelle elevgruppa og lokale behov?
 - Er vi sikre på at læreboka ivaretar alle kompetansemålene?
 - Har vi reflektert over om lærebokas progresjon er den beste?

Styrer læreplanen eller læreboka?

Kampen mellom læreplanen og læreboka

PÅ DEN 3.SIDE

Janne Ellen M. Cuthorm
student ILP, UFT

Gunnlang Kristofferson
student ILP, UFT

Tina Louise Myrnes
student ILP, UFT

Svein-Erik Andreassen
Førstelektor ILP, UFT

■ Hva bør styre skolens innhold - lærebøkene eller læreplanen som er vedtatt i Stortinget?

■ Studenter ved lærerutdanningen, UFT Norges arktiske universitet, har gjennomført og dokumentert utviklingsarbeid i samarbeid med praktiskskoler. Tre av studentene undersøkte forholdet mellom nasjonal læreplan og bruk av lærebøker. En forskjell mellom tidligere læreplan, L97, og nåværende, LK06, er følgende: L97 fokuserte på kunnskap, mens LK06 fokuserer på kompetanse. Der L97 rettet seg mot at eleven skal kunne «om noe», er LK06 rettet mot at eleven skal kunne «gjøre noe».

■ Lærebøkene er utmerkede midler for læring, men representerer ikke målene for læring. Det er det rasjonale læreplan som gjør. Innholdet i lærebøkene sammenfaller

FORSKJELL: L97 fokuserte på kunnskap, mens LK06 fokuserer på kompetanse. Der L97 rettet seg mot at eleven skal kunne «om noe», er LK06 rettet mot at eleven skal kunne «gjøre noe». FOTO: SCANPIX

har vi blitt nysgjerrige på hva Kunnskapsløftet egentlig krevde av oss. Hvordan ville det vært om vi fjernet læreboka fra undervisningen, og kun tok utgangspunkt i kompetansemålene?

■ Ingen av oss tre studenter hadde tidligere prøvd å bruke kompetansemålene som utgangspunkt for undervisning. Læreboka la ofte ferdigheter for våre valg, i tillegg til praktisk-

hverdag.

■ I vårt forsøk valgte vi å ta utgangspunkt i følgende kompetansemål i faget norsk etter 10. trinn: «eleven skal kunne delta i diskusjoner med begrunnede meninger og saklig argumentasjon». Vi så nærmere på hvordan læreboka behandlet kompetansemålet. Der var arbeidsmetodene nøye beskrevet, og det var oppgitt et eksempel på tema;

vi se sin kompetanse i å «begrunne meninger og saklig argumentasjon». Dette svarte vi net til. I ettertid har vi sett at vi her motsa vår egen intensjon. Vi viste - noe ubevisst - tendenser til å lukke innholdet, noe som går tross intensjonen med kompetansemål. Vi burde ha tillatt eleven å skrive om et annet tema enn det vi hadde foreslått. To ulike elever kan nemlig gjennom forskjellig innhold bygge vi se kom-

Avisen Nordlys i Tromsø Torsdag 23. oktober. Sitater:

- Lærebøkene er utmerkede midler for læring, men representerer ikke målene for læring.

- Innholdet i lærebøkene sammenfaller ikke nødvendigvis med intensjonene i læreplanen

- ...lage undervisningsopplegg for gitte emner, og deretter finne kompetansemål som kan passe til opplegget.

- Kompetansemålene ble dermed brukt som «alibi» for å kunne gjennomføre et emne, uten å reflektere videre over hva målene egentlig krevde.

Hvor er elevene når opplæringen starter på et hovedtrinn?

Opplæringen og planleggingen av progresjon må ta utgangspunkt i hvor eleven er når opplæringen starter på et hovedtrinn.

- Det er flere kilder til informasjon:
 - Kompetansemål på lavere hovedtrinn
 - Kartlegging o.l. av elevene

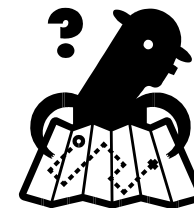

Kompetansemål på lavere hovedtrinn

- Kompetansemålene på lavere hovedtrinn kan gi informasjon om forventet kompetanse ved oppstart av opplæringen på et gitt hovedtrinn:
 - Hva har elevene lært om tidligere?
 - Hva er «nytt» i kompetansemålene på dette hovedtrinnet sammenlignet med kompetansemålene på tidligere hovedtrinn?

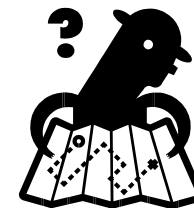

Lik forståelse av kompetanse etter hovedtrinnene?

- Har vi en felles forståelse av kompetanse i fag etter endt opplæring på et hovedtrinn?
 - Har lærerne på et hovedtrinn og lærerne på neste hovedtrinn en felles forståelse av hvilken kompetanse elevene skal ha ved overgangen?
- Har kompetanse på hovedtrinnene vært tema for diskusjoner
 - mellom skoler med ulike hovedtrinn?
 - innad på skoler som har elever på flere hovedtrinn (for eksempel 1.-7.-skoler og 1-10-skoler)?

Et felles ansvar for elevenes læring!

Verktøy til bruk i arbeidet med progresjon

- **Ståstedsanalysen** har spørsmål knyttet til lokalt arbeid med læreplaner, blant annet progresjon, for eksempel spørsmålet:
 - *Arbeid med å konkretisere nasjonale læreplaner sikrer progresjon i læringsarbeidet i det enkelte fag*

<http://www.udir.no/Utvikling/Verktoy-for-skoleutviklinganalyser/Statedsanalyse-for-skoler/>
- **Veiledningen til lokalt arbeid med læreplaner** er progresjon grundig behandlet. Veiledningen har også vedlegg som kan brukes til å reflektere over egne prosesser lokalt.

<http://www.udir.no/Lareplaner/Veiledninger-til-lareplaner/Veiledning-i-lokalt-arbeid-med-lareplaner/>
- Flere av **veiledningen til læreplaner for fag** inneholder også refleksjonsspørsmål knyttet til progresjon

<http://www.udir.no/Lareplaner/Veiledninger-til-lareplaner/Revidert-2013/>

Spørsmål til refleksjon

- Hvordan kan *du som skoleeier* bidra til en god progresjon i elevenes opplæringen lokalt?
- Hvordan kan *du som skoleleder* bidra til en god progresjon i elevenes opplæringen lokalt?

Å planlegge opplæringen kan være som å planlegge en reise

En mulig tilnærming

1. Kompetanse - Finne «punktet på kartet»
2. Progresjon - Velge reiserute
- 3. Underveisvurdering – Legge inn peilepunkter**
4. Innhold, metode - Bestemme fremkomstmiddel

Relevante spørsmål i planleggingen – Er vi på rett vei?

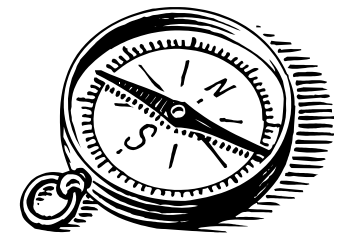
- 1) Hva er forventet læringsutbytte?
– hva ser vi etter?
- 2) Hvordan kan vi få informasjon om læring
– hvilke kilder finnes?
- 3) Hvordan planlegger vi vurdering underveis?
– på hvilke tidspunkt vurderer vi og hvordan følger vi opp?

Tips:

Henning Fjørtoft om baklengs planlegging (14min)

<http://mediasite.ntnu.no/Mediasite/Play/356654a906d14521952dd37f376d985b1d>

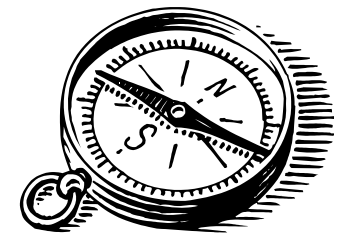

1. Hva er forventet læringsutbytte?

Hva ser vi etter?

- Læreren må kommunisere hva som er forventet i forkant
 - Elevene må forstå målene for opplæringen *
 - Utvikle kjennetegn og/eller kriterier med utgangspunkt i målene
 - Vise eksempler på godt arbeid
 - Hva er en god besvarelse/godt arbeid – hvorfor?

* 1. prinsipp i satsingen på Vurdering for læring

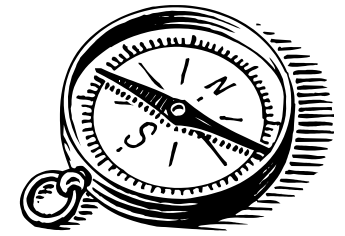

2. Hvordan kan vi få informasjon om læring?

Hvilke kilder finnes?

- Læreren/skolen må planlegge opplæringen og vurderingen slik at de får nok informasjon om elevenes utvikling underveis (er de på rett vei?)
- Eksempler på kilder er: den daglige læringsdialogen, observasjon, bevisst bruk av spørsmål, ventetid, prøving/feiling, feilsvar, exit-lapper, elevprodukt, læringslogg, mappe, prøver, halvårlig samtale
- I tillegg ligger nasjonale prøver, kartleggingsprøver og halvårsvurdering som «faste vurderingssituasjoner», og gir informasjon som både skoleeier, skolen, lærer og elev kan bruke til å bli bedre (jf. før lunsj)

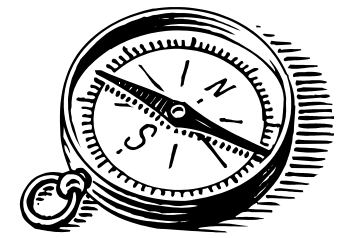
Trener, ikke bare dommer?

- Bidrar de valgte vurderingsformene og tilbakemeldingene til at elevene lærer mer?
 - Bidrar vurderingsform og tilbakemelding både til at elevene vet hva de har lært, men også til at elevene vet hva de må jobbe mer med videre?*
- Er vurderingsform og form på tilbakemeldingene i underveisvurderingen valgt med tanke på at elevene skal oppnå høyst mulig grad av måloppnåelse?

*2. og 3. prinsipp i satsingen på Vurdering for læring

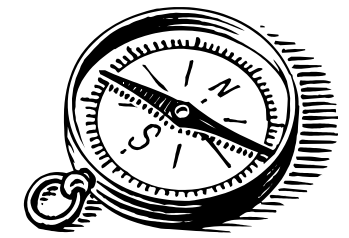

3. Hvordan planlegger vi vurdering underveis

På hvilke tidspunkt vurderer vi?

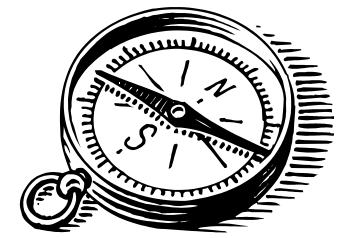
- I forkant av opplæringsperioden?
 - Førprøver for å kartlegge forkunnskaper og læringsbehov
 - Elever blir bevisste hva de trenger å lære
 - Læreren kan starte opplæringen «der elevene er»
- Underveis i opplæringsperioden?
 - Proessorientert vurdering for å justere og forbedre underveis
 - Den daglige læringsdialogen
 - Medelevvurdering
 - Egenvurdering *
 - Underveisprøver
- I etterkant av opplæringsperioden?
 - Hvilken hensikt?
 - Hvem skal bruke resultatene til hva?
 - Hvilke muligheter finnes til videre læring?

* 4. prinsipp i satsingen på Vurdering for læring

Halvårsvurdering - sjekkpunkt for å få overblikk

- Gjelder for alle trinn i grunnopplæringen
- Uten karakter (suppleres med karakter fra 8. trinn)
- En del av underveisvurderingen, og har to komponenter:
 - Skal gi informasjon om elevens kompetanse i faget
 - Skal gi veiledning om hvordan eleven kan øke kompetansen sin
- Ikke krav om at halvårsvurdering uten karakter er skriftlig
- Kan slås sammen med samtale om elevens faglige utvikling (§3-13) og evt foreldresamtale (§§20-3, 20-4), dersom disse gjennomføres midtveis i opplæringsperioden (juletider/januar)
- Ved halvårsvurdering må det tas utgangspunkt i fremdriften etter læreplanen og hva som er forventet på tidspunktet for vurderingen.
- Det betyr at læreren må bestemme hva elevene skal kunne til halvårsvurdering i forbindelse med planleggingen av opplæringen tidlig i skoleåret

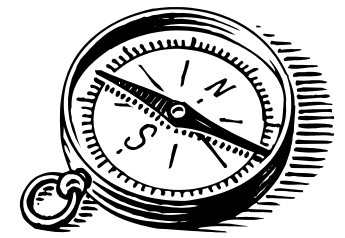

Sammenhengen mellom underveis- og sluttvurdering

- Start med slutten - hva er kompetanse i faget?
- Praktiser en forutsigbar og gjennomsiiktig vurderingspraksis*
 - Forståelige mål og kriterier
 - Tilbakemeldinger
 - Framovermeldinger
 - Elevinvolvering/egenvurdering
- Følg med på elevenes faglige progresjon ved å bruke vurderingsinformasjon for å se:
 - hvor eleven er i sin læring
 - hvor eleven skal
 - hvordan eleven best kan nå sine mål

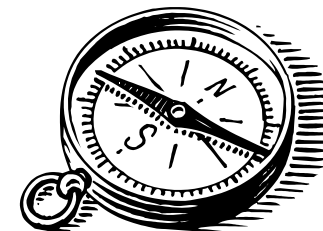
*fire prinsipper for god underveisvurdering

<http://www.udir.no/Vurdering-for-laring/Underveis-og-sluttvurdering/>

*Skoler som jobber godt med
underveisvurdering rapporterer at
arbeidet med standpunktvurdering går
lettere, og får færre klager på
standpunktkarakterene*

Refleksjonsspørsmål

- Hva kan *du som skoleeier* gjøre for å tilrettelegge for at undervisvurdering (inkludert halvårsvurdering) er i samsvar med regelverket?
- Hva kan *du som skoleleder* gjøre for å tilrettelegge for undervisvurdering (inkludert halvårsvurdering) som bidrar til økt læring for elevene?

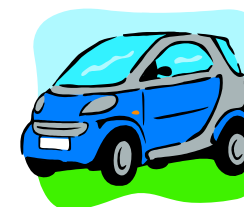
Å planlegge opplæringen kan være som å planlegge en reise

En mulig tilnærming

1. Kompetanse - Finne «punktet på kartet»
2. Progresjon - Velge reiserute
3. Underveisvurdering – Legge inn peilepunkter
4. Innhold, metode - Bestemme fremkomstmiddel

Innhold, metode – bestemme fremkomstmiddel

- Med utgangspunkt i reisemål, reiserute, stoppunkter og tidsplan, velger man egnede fremkomstmidler for å komme dit man vil til planlagt tid
- På samme måte vil kompetansen i læreplanen og planlagt progresjon danne utgangspunkt for å velge innhold, aktiviteter og organisering av opplæringen som i størst mulig grad bidrar til at elevene når kompetansemålene.

Hvem har ansvar for hva?

- **Skoleeier** ansvaret for at krava i opplæringslova og forskriftene til lova blir oppfylte

opplæringslova §§ 13-10 og 2-12

- *Skolen skal jamnleg vurdere i kva grad organiseringa, tilrettelegginga og gjennomføringa av opplæringa medverkar til å nå dei måla som er fastsette i Læreplanverket for Kunnskapsløftet*

forskrift til opplæringslova § 2-1

- *Undervisningspersonalet skal tilretteleggje og gjennomføre opplæringa i samsvar med læreplanar gitt etter lova her*

opplæringslova §§ 2-3 og 3-4

Felles nasjonale tilsyn

Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæring:

Sikrer rektor at undervisningspersonalet knytter opplæringens innhold til kompetansemål i det enkelte faget?

Skjema for skoleledelsen til felles nasjonalt tilsyn 2014-2017

Lokalt handlingsrom

- LK06 angir hvilken kompetanse elevene skal ha etter endt opplæring på ulike trinn.
- Kompetansemålene er utformet slik at det er et stort handlingsrom til å velge aktiviteter, organisering, differensiering og vurdering lokalt.
- Intensjonen med dette er at skolen skal gjøre faglig begrunnede valg ut fra lokale behov og kunnskap om elevenes læringsutbytte.
 - Slik at opplæringen er egnet til at elevene skal nå kompetansemålene

Læringsfokus – ikke aktivitetsfokus

Først:

- Hva sier læreplanene at elevene skal lære?

Så

- Hvordan skal vi få informasjon om elevenes læring?

Deretter

- Hvilke(t)
 - innhold
 - aktiviteter
 - organiseringsformer
- egner seg best til at elevene lærer det de skal og oppnår høyest mulig grad av måloppnåelse?

Og hva er det elevene skal lære?

Det er alltid læreplanverket
som angir hva elevene skal
lære!

Eksempel: Læreplan i engelsk

Eller 10. årstrinn skal eleven kunne

- *lytte til og forstå varianter av engelsk fra forskjellige autentiske situasjoner*

Hvordan kan elevene for eksempel jobbe for å oppnå kompetansen i dette kompetansemålet?

- Se filmer fra ulike engelsktalende land og diskutere i grupper?
- Høre nyhetssendinger fra ulike engelsktalende land og skrive referat?
- Skype med elever i ulike land om temaer som opptar dem?

Må skolen/lærerne utarbeide lokale læringsmål?

- Det er *ikke* et krav i opplæringslova, forskriftene til lova eller i læreplanverket at det må utarbeides lokale læringsmål til alle kompetansemål
- Skolen/lærerne må utfra sitt profesjonelle skjønn vurdere når og om lokale læringsmål er hensiktsmessig
 - Kompetansemålene er også ulike når det gjelder kompleksitet
- Det avgjørende er at opplæringen er koblet til kompetansemålene og bidrar til at eleven oppnår kompetansen med høyest mulig grad av måloppnåelse

Hva vet vi om lokale læringsmål?

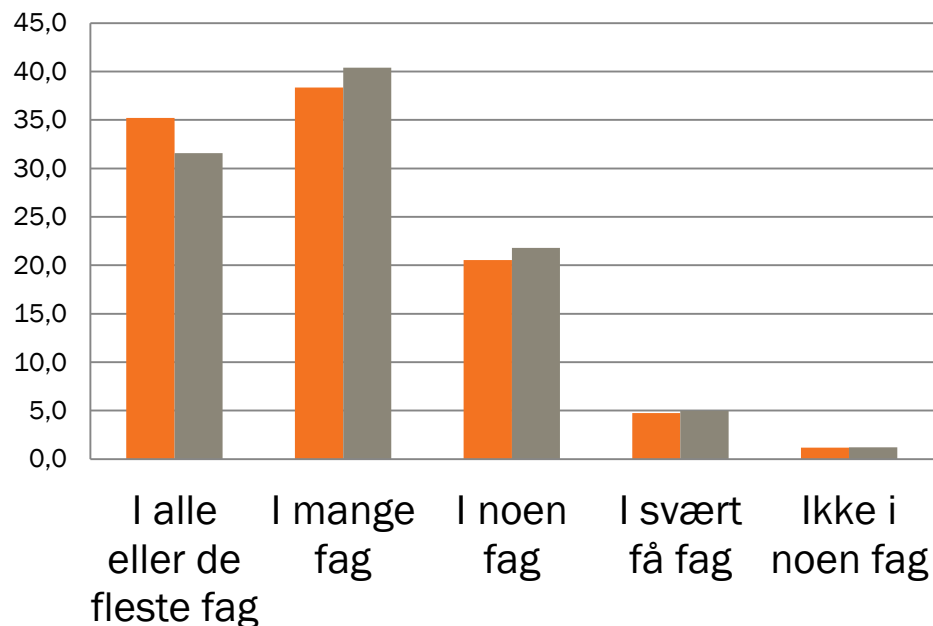

- Forskere påpeker at avgrensede lokale læringsmål kombinert med hyppig testing kan føre til fragmentering av læringsarbeidet
- Fare for overflatelæring ved for smalt fokus

Lærer elevene det de skal da?

Funn fra elevundersøkelsen 2013

Gledelig resultat

Men er vi sikre på at dette er koblet til læreplanverket og kompetansemålene?

Og er selve opplæringa koblet til disse målene?

- Forklarer lærerne hva som er målene i de ulike fagene slik at du forstår dem?
- Forklarer læreren godt nok hva det legges vekt på når skolearbeidet ditt vurderes.

Eksempel på lokale mål fra en skoles ukeplan

Mål for uken:

Norsk: Jeg skal kunne lese dikt.

Matte : Jeg skal kunne egenskapene til kvadrat, rektangel og parallellogram mtp. sider, vinkler og diagonaler.

Sam.fag: Jeg skal kunne vite hva ressurser og næringer er.

Engelsk: Jeg skal kunne dramatisere et engelsk eventyr.

Sosialt: Jeg skal kunne forstå at alle er forskjellige, og respekterer andre for den de er.

- Er de lokale læringsmålene på et eller annet vis koblet til kompetansemålene og en progresjonstankegang i faget?
- Hvordan kan skoleeier og skoleleder sikre at selve opplæringen er knyttet til kompetansemål i faget?

Styrer læreplanen opplæringen?

Er det en rød tråd

fra de nasjonale læreplanene

til de lokale planene og vurdering

til valg av innhold, aktiviteter og organisering

til det som skjer i selve opplæringen

slik at elevene opparbeider kompetansen i læreplanene?

Verktøy i det videre arbeidet

- Veiledning i lokalt arbeid med læreplaner
<http://www.udir.no/Lareplaner/Veiledninger-til-lareplaner/Veiledning-i-lokalt-arbeid-med-lareplaner/>
 - Veiledningen inneholder forslag til refleksjonsspørsmål til både skoleleder og lærere
- Veiledning til læreplaner for fag
<http://www.udir.no/Lareplaner/Veiledninger-til-lareplaner/Revidert-2013/>
 - Veiledningene som ble revidert i 2013 inneholder forslag til refleksjonsspørsmål.

Støtte til en bedre vurderingspraksis www.udir.no/vfl

Vurdering for læring

FIRE PRINSIPPER FOR UNDERVEISVURDERING UNDERVEIS- OG SLUTTAVURDERING RETTFERDIG OG RELEVANT VURDERING
UTVIKLINGSARBEID OG LÆRENDE NETTVERK

Du er her: [Utdanning](#) → Vurdering for læring

Støtte til bedre vurderingspraksis

Fire prinsipper for
undervisvurdering >

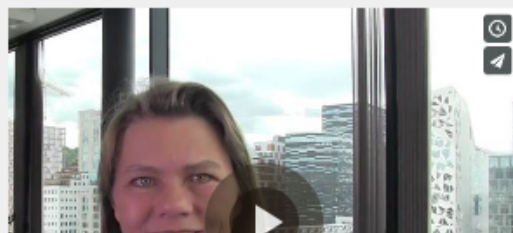
Undervis- og
sluttvurdering >

Rettferdig og
relevant vurdering >

Utviklingsarbeid og
lærende nettverk >

Hva er vurdering for læring?

Vurdering for læring handler om at vurderingsinformasjon brukes av både lærer/instruktør og elever/lærlinger til å få

Vurdering
for læring

Hva har vi snakket om i dag – noen hovedpunkter?

- Lokalt arbeid med læreplaner og kvalitetsvurdering bør sees i sammenheng
 - Lokalt arbeid med læreplaner kan belyse hvorfor tallene/resultatene er som de er
 - På bakgrunn av resultatene kan det være nødvendig å vurdere tiltak i det lokale arbeidet med læreplaner
- Årets endringer i nasjonale prøver gir alle et bedre vurderingsverktøy
 - Mer informasjon om elevenes ferdigheter og oppgavene i prøven til elev og lærer
 - Måling av utvikling over tid og mer presise resultater for skole og eier
- For at opplæring, underveisvurdering og standpunktvurdering skal være i tråd med regelverket, må læreplanforståelse ligge til grunn
 - Vurdering er en integrert del av det lokale arbeidet med læreplaner